

רשומות

הצעות חוק

ה מ מ ש ל ה

31 במרס 2008

377

כ"ד באדר ב' התשס"ח

עמוד

506 הצעת חוק הדיינים (מס' 24), התשס"ח-2008

הצעת חוק הדיינים (מס' 24), התשס"ח-2008

1. תיקון סעיף 1 בחוק הדיינים, התשט"ו-1955 (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 1, אחרי ההגדרה "דיין" יבוא:
- "הרכב" – הרכב של שני דיינים או יותר;
2. בסעיף 5 לחוק העיקרי, במקום "ועדת מינויים" יבוא "הוועדה לבחירת דיינים".
3. בסעיף 6(א) לחוק העיקרי, במקום "ועדת המינויים" יבוא "הוועדה לבחירת דיינים".
4. בסעיף 8 לחוק העיקרי –
- (1) במקום סעיף קטן (ב) יבוא:
- "(ב) השר, בהסכמת נשיא בית הדין הרבני הגדול ובהתייעצות עם חבר דייני בית הדין הרבני הגדול ומועצת הרבנות הראשית לישראל, יקבע בתקנות הוראות לעניין מספר הדיינים שידונו בבית הדין הרבני הגדול בסוגים שונים של עניינים, למעט בעניין ערעור כאמור בסעיף קטן (ב)."
- (ב1) בית הדין הרבני הגדול ידון בשלושה בערעור על פסק דין של בית דין רבני אזורי שניתן בשלושה, ואולם –
- (1) נשיא בית הדין הרבני הגדול רשאי להורות, לפני תחילת הדיון בעניין מסוים, שהדיון בו יהיה לפני מספר בלתי זוגי גדול יותר של דיינים;
- (2) מותב שהחל לדון בעניין מסוים רשאי להורות שהמשך הדיון בו יהיה לפני מספר בלתי זוגי גדול יותר של דיינים, ובהם הדיינים שהחלו בדיון;"
- (2) בסעיף קטן (ג), בכל מקום, במקום "בראש בית הדין" יבוא "בראש ההרכב".
- (3) במקום סעיף קטן (ה) יבוא:
- "(ה) השר, בהסכמת נשיא בית הדין הרבני הגדול ובהתייעצות עם חבר דייני בית הדין הרבני הגדול ומועצת הרבנות הראשית לישראל, יקבע בתקנות הוראות לעניין מספר הדיינים שידונו בבית הדין הרבני האזורי בסוגים שונים של עניינים;"
- (4) סעיף קטן (ה1) – בטל;

ד ב ר י ה ס ב ר

- כללי מטרת החוק המוצע לתקן הוראות שונות בחוק הדיינים, התשט"ו-1955 (להלן – החוק), ולעדכן את לשונו, בהתאם לצורכי המערכת והניסיון המצטבר בהפעלת החוק.
- סעיף 1 מוצע להבהיר כי המספר המינימלי של דיינים היושבים בדיון, הנדרש כדי להיחשב "הרכב" הוא שני דיינים.
- סעיפים 2, 3, 8, 9, 10(א) ו-1(2), 11 ו-13 התיקונים המוצעים באים לדייק ולשקף את המצב החוקי הקיים ולפיו הדיינים נבחרים בידי הוועדה לבחירת דיינים ולאחר מכן הם מתמנים בידי נשיא המדינה ולא בידי הוועדה עצמה. על כן מוצע לשנות את שמה של
- הוועדה מ"הוועדה למינוי דיינים" ל"הוועדה לבחירת דיינים".
- סעיף 4 לפסקאות (1), (3) ו-4) כיום קובע סעיף 8 לחוק, בסעיפים קטנים (ב), (ה) ו-1(ה) את מספר הדיינים בבית הדין הרבני הגדול ובבית הדין הרבני האזורי, היושבים בדיון בכל עניין. הכלל הקבוע כיום הוא כי בתי דין אלה דנים בשלושה. יחד עם זאת, ניתנה בסעיף קטן (ה) האפשרות לקבוע בתקנות עניינים שבהם ידון בית דין אזורי בדיון אחד. בסעיף קטן (ב) לא ניתנה אפשרות דומה לבית הדין הרבני הגדול לדון בהרכב של דיון אחד (אלא אם כן מדובר בבקשות לצווי ביניים, לצווים זמניים ולהחלטות ביניים אחרות וכן בעניני סדר ומינהל כמפורט בסעיף קטן (ה1)).

¹ ס"ח התשט"ו, עמ' 68; התשס"ז, עמ' 85.

- (5) בסעיף קטן (ו), אחרי "לא יושב בדין ראש אבות בית דין ויושב בו אב בית דין, יושב הוא בראש ההרכב"; יבוא "לא יושב בדין ראש אבות בית דין ויושב בו יותר מאב בית דין אחד יושב בראש ההרכב אב בית הדין שיקבע נשיא בית הדין הרבני הגדול, ואם לא קבע כאמור – הוותיק בכהונת אב בית דין, ובין בעלי ותק שווה – הקשיש שבהם";
- (6) בסעיף קטן (ז), אחרי "רואים את הוותק" יבוא "בכהונה כדיון";
- (7) בסעיף קטן (ח), במקום "לא יהיה אב בית דין" יבוא "לא יושב בראש ההרכב".

תיקון סעיף 8א

5. בסעיף 8א לחוק העיקרי –

- (1) בכותרת השוליים, במקום "הרכבים" יבוא "מותבים";
- (2) בסעיף קטן (א)(1), במקום "הרכבי הדיינים" יבוא "קביעת המותבים", אחרי "וחלוקת" יבוא "סוגי" ובמקום "הרכב" יבוא "מותב";
- (3) בסעיף קטן (ב), במקום "הרכב הדיינים" יבוא "המותב שידון בו".

דברי הסבר

של בית הדין הרבני האזורי, ולא מי יהיה אב בית דין, כפי שנכתב בטעות בנוסחה הקיים של סעיף 8(ח). מוצע לפיכך לתקן את השגגה האמורה שנפלה בעת ניסוחו של סעיף 8(ח) לחוק.

וזה נוסחו של סעיף קטן (ב) האמור שמוצע להחליפו:

"(ב) בית הדין הרבני הגדול ידון בלא פחות משלושה; החל הדין בעניין מסויים לפני שלושה דיינים, רשאים הם להורות שהמשך הדין יהיה לפני מספר בלתי זוגי גדול יותר של דיינים, ובהם הדיינים שהחלו לדין."

וזה נוסחם של סעיף קטן (ה) שמוצע להחליפו וסעיף קטן (ה) שמוצע לבטלו:

"(ה) בית דין רבני אזורי ידון בשלושה; ואולם בעניין מהענינים הבאים, שקבע השר בתקנות בהסכמת נשיא בית הדין הרבני הגדול ובאישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, הוא ידון בדיון אחד, אם לא הורה נשיא בית הדין הרבני הגדול הוראה אחרת לענין מסויים:

- (1) ענינים שלא על ריב;
- (2) צווים לעיקול נכסים או לעיכוב יציאה מהארץ;
- (3) כל עניין שבעלי הדין הסכימו עליו שיידון בדיון אחד;
- (4) עניני סדר ומינהל;
- (5) עניינים הנדונים במעמד צד אחד.

(ה) בבית הדין הרבני הגדול ובבית הדין הרבני האזורי, במשפטים בהם הוא דן בשלושה, תהא ליושב ראש בית הדין, על אף האמור בסעיפים קטנים (ב) ו(ה), הסמכות לדין לבדו בבקשות לצווי ביניים, לצווים זמניים ולהחלטות ביניים אחרות וכן בעניני סדר ומינהל, ורשאי הוא להסמיך לדין בעניינים כאמור חבר אחר של בית הדין."

סעיף 5 מוצע לתקן את סעיף 8א לחוק ולהחליף את המונח "הרכב" במונח "מותב" כדי להבהיר שהכוונה בסעיף לזהות הדיינים היושבים בדין, ולא למספר הדיינים היושבים בדין.

היות ומספר הדיינים הנדרש לדין בכל ענין נקבע על פי המשפט העברי מוצע לקבוע בתקנות, כמבואר להלן, את מספר הדיינים שידונו בכל ענין, לבר מעקרון יסוד אחד ולפיו בית הדין הרבני הגדול ידון בשלושה דיינים בערעור על פסק דין שניתן על ידי בית דין אזורי בהרכב של שלושה דיינים.

לפסקה (5)

כאמור בסעיף 8(ד) לחוק, רשאי נשיא בית הדין הרבני הגדול למנות לבית דין רבני אזורי שבו קיים הרכב קבוע של שלושה דיינים – אב בית דין אחד אשר יכהן דרך קבע בראש ההרכב, ואם היו בבית דין רבני אזורי לפחות שלושה הרכבים קבועים של שלושה דיינים – רשאי הוא למנות לבית הדין האמור ראש אבות בית דין. בסעיף 8(ו) לחוק, אשר קובע מי יהיה ראש ההרכב בבית דין רבני אזורי, אין הוראה הקובעת מיהו יושב ראש ההרכב במקרה שבו יושבים בדין יותר מאב בית דין אחד. במצב זה לא ברור אם נשיא בית הדין הגדול רשאי לקבוע אחד מהם כיושב ראש בית הדין, וכאשר לא נקבע יושב ראש בידי הנשיא, האם יושב בראש מי שהוא הוותיק בכהונת דין או הוותיק בכהונת אב בית דין.

מוצע להסמיך במפורש את נשיא בית הדין הגדול למנות יושב ראש להרכב שכזה, וכאשר לא נעשה שימוש בסמכות זו, יושב בראש הוותיק בכהונת אב בית דין וכאשר הם בעלי ותק שווה, יושב בראש הקשיש שבהם.

לפסקה (6)

לאור הוספת ההוראה בסעיף 8(ו) המוצע בפסקה (5) לגבי ותק בכהונת אב בית דין, מוצע להבהיר בסעיף 8(ז) כי תאריך המינוי לבית הדין הרבני הגדול או לבית דין רבני אזורי, רלוונטי רק לצורך הישוב הוותק בכהונה כדיון, ולא רלוונטי לצורך הישוב הוותק בכהונה כאב בית דין.

לפסקה (7)

סעיף 8(ח) לחוק קובע הוראה ייחודית לגבי דיון עמית, המתגברת על ההוראה הכללית הקבועה בסעיף 8(ו) לחוק. סעיף 8(ו) לחוק קובע מי יושב בראש ההרכב

- תיקון סעיף 9 .6 בסעיף 9 לחוק העיקרי –
- (1) בכותרת השוליים, המילים "בבית הדין הרבני הגדול" – יימחקו;
- (2) בסעיף קטן (א), במקום הסיפה החל במילים "למנות דיין" יבוא "למנות לכהונה בפועל –
- (1) דיין בית הדין הרבני הגדול – לראש אבות בית דין, לאב בית דין או לדיין בית דין רבני אזורי;
- (2) דיין בית דין רבני אזורי – לדיין בית הדין הרבני הגדול;
- (3) בסעיף קטן (ב), במקום "מינוי לתקופה מסוימת" יבוא "כהונה בפועל" ובמקום "לא יהיה לתקופה של" יבוא "לא תהיה";
- (4) אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:
- "(ב1) מי שנתמנה לכהונה בפועל לפי סעיף זה רשאי לדון גם בעניין הנתון לסמכות בית הדין שבו הוא מכהן דרך קבע, ובלבד שלא ידון באותו עניין בשתי ערכאות."
- הוספת סעיף 12 א .7 אחרי סעיף 12 לחוק העיקרי יבוא:
- "ערעור 12 א. (א) פסק דין של בית דין רבני אזורי ניתן לערעור לפני בית הדין הרבני הגדול.
- (ב) החלטה אחרת של בית דין רבני אזורי ניתנת לערעור לפני בית הדין הרבני הגדול, אם ניתנה רשות לכך מאת נשיא בית הדין הרבני הגדול, מאת דיין אחר של בית הדין הרבני הגדול שנשיאו קבע לכך, או מאת הרכב של בית הדין הרבני הגדול."
- תיקון סעיף 13 .8 בסעיף 13(א) לחוק העיקרי, במקום "ועדת המינויים" יבוא "הוועדה".
- תיקון סעיף 14 .9 בסעיף 14(4) לחוק העיקרי, במקום "הוועדה למינוי דיינים" יבוא "הוועדה".
- תיקון סעיף 16 .10 בסעיף 16 לחוק העיקרי –
- (1) בסעיף קטן (א) –
- (א) בפסקה (1), המילים "ואם היה ראש אבות בתי דין – בהגיעו לגיל שבעים וחמש" – יימחקו, ובמקום "לא תחול" יבוא "תחול גם על ראש אבות בית דין המכהן בתפקיד זה מכוח בחירתו לרב עיר ואולם";
- (ב) בפסקה (2), במקום "ועדת המינויים" יבוא "הוועדה" והמילה "הוועדה" – תימחק;
- (2) בסעיף קטן (ב)(3), במקום "ועדת המינויים" יבוא "הוועדה".

דברי הסבר

- סעיפים 6 ו-12** מוצע לתקן את סעיפים 9 ו-16(ב) לחוק העיקרי ולהשוות את ההוראות לעניין מינוי דיין לכהונה בפועל בבית הדין שאינו בית הדין שבו הוא מכהן, לאלו הקיימות בסעיף 10 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984 (להלן – חוק בתי המשפט).
- סעיף 7** מוצע להוסיף את סעיף 12 לחוק העיקרי, כדי לעגן בחקיקה ראשית את הכלל הנוהג בבתי הדין הרבניים, שלפיו על פסק דין של בית דין רבני אזורי ניתן לערער בזכות לבית הדין הרבני הגדול, ואילו על
- החלטת ביניים של בית הדין הרבני האזורי ניתן לערער רק לאחר קבלת רשות לכך. ההוראה המוצעת דומה להוראה הקבועה לגבי בתי המשפט הכלליים, בסעיף 41 לחוק בתי המשפט.
- סעיף 10 לפסקה (1)(א)**
- סעיף 16 לחוק, שעניינו קצבה, קובע בפסקה (1) כי דיין יצא לקצבה בגיל 70 ואילו ראש אבות בתי דין יצא לקצבה בגיל 75. בהעדר סיבה עניינית להבחנה, מוצע להשוות את גיל הפרישה לגמלאות של ראש אבות

11. בסעיף 16א(א) לחוק העיקרי, במקום "ועדת המינויים" יבוא "הוועדה". תיקון סעיף 16א
12. בסעיף 16ב(ב) לחוק העיקרי, במקום "מחמת שנתמנה לתקופה מסוימת" יבוא "משום שנתיימה תקופת כהונתו בפועל". תיקון סעיף 16ב
13. בסעיף 21א(4) לחוק העיקרי, במקום "ועדת המינויים" יבוא "הוועדה". תיקון סעיף 21
14. אחרי סעיף 21 לחוק העיקרי יבוא:
"אמצעי משמעת 21א. אמצעי המשמעת שבית הדין המשמעת מוסמך להטיל הם:
(1) הערה;
(2) התראה;
(3) נזיפה;
(4) העברה למקום כהונה אחר;
(5) העברה מן הכהונה."
15. בסעיף 22 לחוק העיקרי, סעיף קטן (ב) – בטל. תיקון סעיף 22
16. בסעיף 27א(א) לחוק העיקרי, ברישה, אחרי "נשיא בית הדין הרבני הגדול" יבוא "ובהתייעצות עם חבר דייני בית הדין הרבני הגדול ומועצת הרבנות הראשית לישראל". תיקון סעיף 27
17. (א) תקנות ראשונות לפי סעיף 8(ב) ו-7(ה) לחוק העיקרי, כנוסחו בסעיף 4 לחוק זה, יותקנו בתוך 18 חודשים מיום תחילתו של חוק זה.
(ב) תקנות ראשונות לפי סעיף 27א(1) ו-3(3) לחוק העיקרי, כנוסחו בסעיף 16 לחוק זה, יובאו בידי השר לאישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת, בתוך 18 חודשים מיום תחילתו של חוק זה.

דברי הסבר

סעיפים מוצע בסעיף 16 לתקן את סעיף 27 לחוק העיקרי 16 עד 18 ולקבוע, כי נוסף על הרישה הקיימת כי תקנות הדין בבתי הדין הרבניים יותקנו בהסכמת נשיא בית הדין הרבני הגדול, יעוגן בחוק גם הצורך בהתייעצות עם חבר הדיינים של בית הדין הרבני הגדול ועם מועצת הרבנות הראשית לישראל. בדרך זו ייחשבו תקנות הדיון גם כתקנות מחייבות על פי המשפט העברי ולא רק כתקנות מכוח חוק.

עוד מוצע בסעיף 17א(א) לקבוע כי שר המשפטים, בהסכמת נשיא בית הדין הרבני הגדול ובהתייעצות עם חבר דייני בית הדין הרבני הגדול ומועצת הרבנות הראשית לישראל, יתקן בתוך 18 חודשים מיום תחילתו של חוק זה תקנות לעניין מספר הדיינים שידונו בבית הדין הרבני הגדול ובבית דין רבני איזורי, בסוגים שונים של עניינים (כאמור בסעיף 8 לחוק המוצע בסעיף 4), כמו כן, מוצע לקבוע הוראה דומה גם לגבי התקנת תקנות לפי סעיף 27א(1) ו-3(3) אשר מחייבות את אישורה של ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת, דהיינו שבתוך 18 חודשים מיום תחילתו של חוק זה, השר, בהסכמת נשיא בית הדין הרבני הגדול ובהתייעצות עם חבר דייני בית הדין הרבני הגדול ומועצת הרבנות הראשית לישראל, יביא לאישורה

בית דין לזה של כל דיון, בדומה לקבוע בסעיף 13 לחוק בתי המשפט. כמו כן, מאחר שלפי תקנה 12א(1) לתקנות בחירות רבני עיר, התשל"ה-1974, גיל הפרישה של רב עיר מכהונתו כרב עיר הוא 75 שנה והוא עשוי להיות מוארך לגיל 80 שנה, מובהר כי לא יהיה בכך להשפיע על כהונתו של רב עיר כראש אבות בית הדין, שתסתיים בגיל 70 כמו כל דיון.

סעיפים הוראות החוק אינן מפרטות כיום את אמצעי המשמעת שבית הדין המשמעת לדיינים מוסמך להטיל על דיון שהורשע בדין משמעת. מוצע להשוות את אמצעי המשמעת לאלה הקיימים בסעיף 19 לחוק בתי המשפט. במקביל מוצע לבטל את סעיף 22(ב) לחוק שכן הסמכת הוועדה למינוי דיינים להחליט על העברת דיון מן הכהונה מיתרת את הצורך בהפעלת סמכות זו בידי נשיא המדינה.

זה נוסחו של סעיף 22(ב) שאותו מוצע לבטל:

"(ב) מצא בית הדין המשמעת שאין הדין ראוי להמשיך בתפקידו, יביא השר את מסקנות בית הדין המשמעת לפני נשיא המדינה, והנשיא יעביר את הדין מכהונתו."

18. (א) הוראות תקנות הדיון בבתי הדין הרבניים בישראל-התשנ"ג, ימשיכו לחול בכל עניין שלא הותקנו לגבי תקנות לפי סעיף 8(ב) או (ה) לחוק העיקרי, בנוסחו בסעיף 4 לחוק זה, או לפי סעיף 27(א)(1) ו-3 לחוק העיקרי, בנוסחו בסעיף 16 לחוק זה, עד להתקנת תקנות כאמור באותו עניין.

(ב) הוראת סעיף 16(א)(1) לחוק העיקרי, בנוסחה ערב תחילתו של חוק זה, תמשיך לחול על מי שביום א' בתשרי התשס"ז (23 בספטמבר 2006) כיהן כראש אבות בית דין, ובלבד שמינויו לראש אבות בית דין הוא מכוח כהונתו כדיין.

דברי הסבר

יצוין, כי עניין ייצוגם של בעלי דין לפני בתי דין רבניים על ידי מי שאינו עורך דין, כאמור בסעיף 27(א)(2) לחוק העיקרי, כבר הוסדר בתקנות הטוענים הרבניים, התשס"א-2001.

בסעיף 18(ב) להצעה קבועה הוראת מעבר נוספת, ולפיה מוצע להותיר על כנה את הוראת סעיף 16(א)(1) לחוק לגבי מי שביום א' בתשרי התשס"ז (23 בספטמבר 2006), כיהן כראש אבות בית דין מכוח כהונתו כדיין, ולא מכוח כהונתו כרב עיר. ראש אבות בית דין כאמור יצא לקצבה בגיל 75, ולא בגיל 70 כמוצע בסעיף 10(א)(1) להצעה. כיום קיים רק ראש אבות בתי דין אחד שהתמנה לתפקיד זה מכוח כהונתו כדיין והוא גם ראש אבות בתי הדין היהודי שפועל באופן מלא ובלעדי בתפקידו זה (קיימים עוד שלושה ראשי אבות בתי דין המכהנים ככאלו מכוח כהונתם כרבני עיר ועיקר זמנם מוקדש לרבנות ולא לדיינות). לגבי ראש אבות בית דין זה מוצע להשאיר את הדין הקיים, ולפיו פרישתו לגמלאות תהיה בהגיעו לגיל 75 שנה.

של הוועדה האמורה תקנות לעניין סדרי הדיון בבתי הדין הרבניים ולעניין הסמכויות המינהליות של ראשי אבות בית דין.

בנוסף מוצע לקבוע בסעיף 18(א) הוראת מעבר ולפיה עד להתקנת התקנות לפי סעיף 17 להצעה כאמור לעיל, ימשיכו לחול הוראות תקנות הדיון בבתי הדין הרבניים בישראל-התשנ"ג (להלן – תקנות הדיון) אשר הותקנו בידי מועצת הרבנות הראשית לישראל וחבר דייני בית הדין הרבני הגדול. הוראה זו חוזרת על הוראת המעבר האמורה בסעיף 19 לחוק הדיינים (תיקון מס' 20), התשס"ד-2004 (ס"ח 1924, י"ז בשבט התשס"ה, 9 בפברואר 2004). כאמור בדברי ההסבר לסעיף זה (הצעות חוק – הממשלה 71, כ"א בכסלו התשס"ה, 16 בינואר 2005), נקבע בבג"צ 3914/92 לאה לב נגד בית הדין הרבני האזורי בתל אביב יפו (פ"ד מח(2), 491) כי לבתי הדין הרבניים סמכות טבועה לקבוע את סדרי הדיון שהם נוהגים לפיהם וכי תקנות הדיון מהוות הגשמת הסמכות הטבועה האמורה.

² ר"פ התשנ"ג, עמ' 2299.